

Original Article / Araştırma Makalesi

GEBELİK NİYETİ İLE ÇOCUKLUK ÇAĞI SIKINTILARI, GEBELİK
MUTLULUĞU VE EMZİRME DAVRANIŞI ARASINDAKİ İLİŞKİ

The Relationship Between Pregnancy Intention and Childhood Adversity, Pregnancy
Happiness and Breastfeeding Behavior

Nuray KURT¹ Ayşegül DEMİRELLİ²
Esra SABANCI BARANSEL³ Sümeyye BARUT⁴
^{1,4}Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Elazığ
²Elazığ Fethi Sekin Şehir Hastanesi, Elazığ
³İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Malatya

Geliş Tarihi / Received: 13.08.2024

Kabul Tarihi / Accepted: 17.11.2024

ÖZ

Bu araştırma gebelik niyeti ile çocukluk çağı sıkıntıları, gebelik mutluluğu ve emzirme davranışı arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapıldı. Tanımlayıcı tipteki araştırma Kasım 2022-Ekim 2023 tarihleri arasında Türkiye'nin doğusundaki bir hastanede, iki aşamada yürütüldü. İlk aşamada araştırmaya alınma kriterlerini sağlayan 316 gebeye ulaşıldı. Doğum sonu 6. ayda ulaşılabilen anneler ve emzirmeyi etkileyebilecek sağlık sorunu olanlar çalışmadan dışlanarak 216 katılımcı ile çalışma tamamlandı. Araştırmanın verileri Tanıtıcı Bilgi Formu, Gebelik Niyetini Belirleme Formu, Gebelik Mutluluğu Belirleme Formu, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği Türkçe Formu (ÇÇÖYÖ), Doğum Sonu Emzirme Davranışını Belirleme Formu kullanılarak toplandı. Gebelik niyeti ile gebelik mutluluğu arasında pozitif yönde ($r=.597$; $p<0.000$), ÇÇÖYÖ kategorik puanları ($r=-.372$; $p<0.000$), aile tipi ($r=-.071$; $p<0.000$), parite ($r=-.373$; $p<0.000$), arasında negatif yönde, anlamlı ilişki olduğu belirlendi. Sonuç olarak gebeliğini istemeyen/planlanmamış katılımcıların gebelik mutluluğunun daha az olduğu, çocukluk çağı olumsuz yaşantılara daha fazla maruz kaldığı saptanırken, bu parametrelerin standart doğum öncesi bakımın bir parçası olarak ele alınması önerilebilir.

Anahtar kelimeler: Çocukluk çağı sıkıntıları, Emzirme, Gebelik niyeti, Mutluluk.

ABSTRACT

This study was conducted to determine the relationship between pregnancy intention and childhood adversity, pregnancy happiness and breastfeeding behaviour. The descriptive study was conducted in two phases in a hospital in eastern Turkey between November 2022 and October 2023. In the first phase, 316 pregnant women who met the inclusion criteria were reached. Mothers who could not be reached in the 6th postnatal month and those with health problems that might affect breastfeeding were excluded from the study and the study was completed with 216 participants. The data of the study were collected using the Introductory Information Form, Pregnancy Intention Determination Form, Pregnancy Happiness Determination Form, the Adverse Childhood Experience Turkish Form (ACE-TR) and Postpartum Breastfeeding Behaviour Determination Form. It was determined that there was a positive correlation between pregnancy intention and pregnancy happiness ($r=.597$; $p<0.000$), and a negative and significant correlation between the categorical scores of the Childhood Negative Experiences Scale ($r=-.372$; $p<0.000$), family type ($r=-.071$; $p<0.000$), and parity ($r=-.373$; $p<0.000$). According to the results of the study, it was determined that the participants who did not want/unplanned pregnancy had less pregnancy happiness and were more exposed to negative childhood experiences, while there was no relationship between pregnancy intention and the time of first breastfeeding. As a result, it was found that participants who did not want/unplanned their pregnancy had less pregnancy happiness and were more exposed to negative childhood experiences, and it may be recommended that these parameters should be considered as part of standard prenatal care.

Keywords: Breastfeeding, Childhood adversity, Happiness, Pregnancy intention.

GİRİŞ

Gebelik niyeti, bir kadının doğurganlık çağında olup olmadığına ve çocuk sahibi olma kararı alıp almadığına bağlı olarak, istenmeyen gebeliklerin belirlenmesi ve aile planlaması hizmetlerinin etkilerini değerlendirmede önemli bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Bu niyet, kadının yaşamındaki çeşitli faktörlere dayanarak şekillenmekte ve sosyal, ekonomik, psikolojik ve kültürel faktörlerden büyük ölçüde etkilenmektedir (Klann ve Wong, 2020). Kadınların gebelik niyetleri genellikle aile planlaması, kariyer hedefleri, partnerle olan ilişkileri ve kişisel hazırlıkları gibi faktörlere bağlı olarak değişiklik göstermekte, çeşitli faktörler gebelik niyetinden etkilenmektedir (Gençer ve Ejder Apay, 2020).

Gebelik mutluluğu, bir kadının gebelik dönemindeki duygusal durumunu ve genel memnuniyetini ifade etmektedir. Bu kavram, gebeliğin fiziksel ve psikolojik olarak nasıl algılandığını ve deneyimlendiğini anlamamıza yardımcı olmaktadır (Gençer ve Ejder Apay, 2020). Öte yandan, çocukluk çağı sıkıntıları, bireyin erken yaşam deneyimleri ve aile ilişkileri aracılığıyla şekillenen psikolojik zorlukları ifade etmektedir. Bu dönemde yaşanan travmatik olaylar, ihmal, istismar veya aile içi çatışmalar gibi durumların, bireyin duygusal ve sosyal gelişimini derinden etkilediği çalışmalarda belirlenmiştir (Downey ve Crummy, 2022). Çocukluk çağı sıkıntıları, bireyin ilerleyen yaşamında mental sağlık, ilişki kalitesi ve ebeveynlik becerileri üzerinde önemli bir rol oynar. Emzirme davranışı ise doğum sonrası dönemde annenin bebeğini besleme ve bağlanma sürecini içermektedir. Bu süreç, annenin gebelik ve doğum sonrası deneyimlerini doğrudan etkiler (Jespersen, Quigley ve Shreffler, 2023). Gebelik niyeti ve çocukluk çağı sıkıntılarının emzirme davranışları üzerindeki etkileri, annenin bu sürece duygusal ve fiziksel olarak nasıl hazırlandığını ve katılımını etkilemektedir (Shreffler, Spierling, Jespersen ve Tiemeyer, 2021).

Yukarıdaki literatür de göz önüne alındığında gebelik niyetinin, çocukluk çağı sıkıntıları, annelerin gebelik mutluluğunu nasıl etkilediğini ve emzirme davranışlarını nasıl şekillendirdiğini anlamak, doğum öncesinden sonrasına kadar kadın sağlığını ve refahını desteklemek için önemli ipuçları sağlayacağı düşünülmektedir (Lotto, Altafim ve Linhares, 2023; Young-Wolff vd., 2021). Bu bağlamda, gebelik niyetinin ve çocukluk çağı sıkıntılarının birbirleriyle olan ilişkisi önemli bir araştırma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınların gebelik niyetleri ile geçmişlerinde yaşadıkları travmatik olaylar arasındaki ilişki, gebelik sürecinin nasıl deneyimlendiğini ve sonuçlarını doğrudan etkileyebilir.

İstenmeyen gebelik oranlarına bakıldığında, Türkiye’de bu oranın 2018 Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması (TNSA) raporuna göre %15, Amerika’da %45 olduğu, dünya çapında,

düşük ve orta gelirli ülkelerde yaşayan 74 milyon kadının her yıl istenmeyen gebelik yaşadığı belirlenmiştir (Bearak vd., 2020; Bearak vd., 2022; TNSA, 2018). Oranların fazlalığı, gebelik niyetine etki eden ve gebelik niyeti ile ilişkili olan faktörlerin belirlenmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Gebelik niyetinin, çocukluk çağı sıkıntıları, gebelik mutluluğu ve emzirme davranışı ile ilişkisini belirlemenin kadın sağlığı ve aile planlaması politikalarının geliştirilmesi ve kadınların gebelik sürecindeki deneyimlerinin iyileştirilmesine katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Bu nedenle çalışmada, gebelik niyeti ile çocukluk çağı sıkıntıları, gebelik mutluluğu ve emzirme davranışı arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Araştırma soruları:

1. Gebelik niyeti ile çocukluk çağı sıkıntıları arasındaki ilişki nasıldır?
2. Gebelik niyeti ile gebelik mutluluğu arasındaki ilişki nasıldır?
3. Gebelik niyeti ile emzirme davranışları arasındaki ilişki nasıldır?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Türü

Tanımlayıcı nitelikte olan bu araştırma gebelik niyeti ile çocukluk çağı sıkıntıları, gebelik mutluluğu ve emzirme davranışı arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yürütüldü.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma Türkiye'nin doğusundaki bir hastanede yürütüldü. Araştırmanın evrenini, ilgili hastaneye kayıtlı 18 yaş ve üzerinde olan, 28-41. haftalar arasında olan gebeler oluşturdu. Örneklem seçilirken ilgili evrenden tesadüfi örnekleme yöntemi ile gebeler seçildi. Örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında genel kullanıma açık olan OpenEpi sürüm 3 istatistik yazılımı kullanıldı (<http://www.openepi.com>). Güç analizi yapıldığında örneklem büyüklüğü %5 hata payı, %95 güven aralığı, 0.80 temsil gücü ve iki yönlü anlamlılık düzeyi ile 200 olarak hesaplandı ve ilk aşamada araştırmaya alınma kriterlerini sağlayan 316 gebeye ulaşıldı. Doğum sonu 6. ayda ulaşılamayan gebeler ve bebeği emzirmeyi etkileyebilecek sağlık sorunu olanlar çalışmadan dışlanarak 216 katılımcı ile çalışma tamamlandı.

Araştırmaya Dâhil Edilme Kriterleri

Araştırmaya alınma kriterleri şu şekildeydi;

- Sözel iletişim kurabilmesi,
- 18 yaş ve üzerinde olması,
- 28-41. gebelik haftalarında olması.

Araştırmadan Dışlanma Kriterleri

Araştırmadan dışlanma kriterleri ise;

- Tıbbi kayıtlara göre yüksek riskli gebelik (doğum öncesi kanama, düşük riski, kalp hastalığı vb.) tanısı ve psikiyatrik hastalık tanısı olması,
- Doğum sonu dönemde annenin kesin olarak emzirmeye engel bir sağlık sorununun olması (kalp hastalıkları vb.),
- Doğum sonu dönemde bebeğin kesin olarak emzirmeye engel bir sağlık sorununun olması (yarık damak, dudak varlığı vb.),
- Doğum sonu dönemde ulaşılamaması,
- Verilerin eksik doldurulması.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından Tanıtıcı Bilgi Formu, Gebelik Niyetini Belirleme Formu, Gebelik Mutluluğu Belirleme Formu, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği Türkçe Formu (ÇÇOYÖ), Doğum Sonu Emzirme Davranışını Belirleme Formu kullanılarak toplandı.

Tanıtıcı Bilgi Formu

Literatür taraması yapılarak hazırlanan tanıtıcı bilgi formu 8 sorudan oluşmaktadır. İlk 1-8. sorular yaş, eğitim, aile tipi, gelir ve çalışma durumu, düşük/küretaj durumu, parite, doğum şekli sorularından oluşturuldu (Buran ve Çankaya, 2023; Gençer ve Ejder Apay, 2020; Jespersen, Quigley, ve Shreffler, 2023; Kurt ve Özkan, 2022).

Gebelik Niyetini Belirleme Formu

Literatür taraması yapılarak gebelik niyetini belirlemek amacıyla hazırlandı ve gebelik niyeti 3 grupta sorgulanarak değerlendirme yapıldı (İstenmiş/planlamış; istenmiş/planlanmamış; istenmemiş/planlanmamış) (Erato, Shreffler, Ciciolla, Quigley ve Addante, 2024; Hall, Beauregard, Rentmeester, Livingston ve Harris, 2019).

Gebelik Mutluluğu Belirleme Formu

“Gebelik Mutluluğu Belirleme Formu” kişinin gebe olmasından dolayı duyduğu mutluluğu belirlemek amacıyla hazırlandı (Erato vd., 2024, Jespersen vd., 2023). Gebelik mutluluğu, bir anket sorusuna dayalı sürekli bir değişken olarak yazarlar tarafından ölçüldü. “Gebe olduğunuzu öğrendiğinizde nasıl hissettiğinizi en iyi ifade eden sayı hangisidir?” şeklinde likert tipte hazırlanan 1’den 10’a kadar numaralandırılan soruda; “1 Gebe olmaktan çok mutsuzum, 10 Gebe olmaktan çok mutluyum” arasında puanlama yapılması istendi.

Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği Türkçe Formu (ÇÇOYÖ)

ÇÇOYÖ CDC1 ve Permanente (1997) tarafından ilk 18 yaştaki aile içi travmaları ölçmek üzere geliştirildi. Bu ölçek çocukluk dönemi travmalarını sorgulan 10 maddeden oluşmaktadır. Sorular sadece 'evet' seçeneği içermekte, aksi halde boş bırakılmaktadır. ÇÇOYÖ toplam puanı 0-10 arasında değişmektedir. Kesme değeri yoktur. Gündüz ve arkadaşları (2018) tarafından Türkçe geçerlik güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.74 olarak belirlenmiştir (Gündüz, Yaşar, Gündoğmuş, Savran ve Konuk, 2018). Bu çalışmada ise Cronbach alfa değeri 0.76 olarak belirlendi.

Doğum Sonu Emzirme Davranışını Belirleme Formu

Literatür taraması yapılarak hazırlanan form "İlk emzirme zamanı, şu anki emzirme durumu, şu anki beslenme şekli, emzirmeyi bırakma haftası, tek başına anne sütü alma süresi, emzirmeye ne kadar süre devam etmek istediği" sorularından oluşturuldu (Taşkın, 2020; Sen, Mallick ve Bari, 2020).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri, etik kurul onayı alındıktan sonra tahmini olarak Kasım 2022-Ekim 2023 tarihleri arasında toplandı. Kadın doğum polikliniklerine rutin kontrol için başvuran gebelere çalışma hakkında bilgi verildi. Veriler iki aşamada toplandı. İlk aşamada veriler hastanede yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak toplandı. Anket formlarının toplanması yaklaşık 10 dakika sürdü. Gebelere ilk karşılaşmada "Tanıtıcı Bilgi Formu, Gebelik Niyetini Belirleme Formu, Gebelik Mutluluğu Belirleme Formu, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği Türkçe Formu (ÇÇOYÖ)" uygulandı. İlk karşılaşmada telefon numaraları alınan olan gebelere, son adet tarihine göre tahmini doğum tarihi hesaplanarak, doğum sonu 6. ayda telefon aracılığıyla ulaşıldı ve "Doğum Sonu Emzirme Davranışını Belirleme Formu" uygulandı.

Verilerin analizi SPSS 26 (Statistical Package for Social Sciences) istatistik paket programı kullanılarak analiz edildi. Verilerin analizinde tanımlayıcı sorularda yüzdelik kullanıldı. Karşılaştırmalı verilerin analizinde ANOVA ve ki-kare testi kullanıldı.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın en önemli kısıtlılığı, araştırmanın tek bir yerde yürütülmesidir. Çalışmanın sınırlı sayıda katılımcıya sahip olması ve her bir katılımcının kendine özgü kültürel, eğitimsel ve sosyal özelliklere sahip olması nedeniyle bulgular tüm Türk kadın nüfusuna ya da diğer nüfuslara veya örneklemelere genellenemez.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için Fırat Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 06.10.2022 tarih ve 2022/11-29 sayılı onay alındı. Araştırmaya katılım gösteren gebelerden sözlü ve yazılı onam alındı ve araştırma süresince Helsinki Deklarasyonu'na uygun hareket edildi.

BULGULAR

Tablo 1'de katılımcıların tanımlayıcı özellikleri, gebelik mutluluğu ve ÇÇOYÖ toplam ve alt grup puanlamaları ile gebelik niyetlerinin karşılaştırılması verildi. İstenmiş ve planlanmış gebeliğe sahip olanların 94.4%'ünün çekirdek aile tipine sahip olduğu, 59.2'sinin ilk çocuğuna gebe olduğu, 55.2%'sinin ilk emzirme saatinin ilk yarım saat olduğu ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu belirlendi ($p<.05$).

İstenmiş ve planlanmış gebeliğe sahip olanların 57.6%'sının vajinal doğum yaptığı, 78.4%'ünün doğum sonu 6. ayda emzirmeye devam ettiği ve doğum sonu 6. ayda 62.4%'ünün anne sütü ağırlıklı+mama olmak üzere beslediği, 8.8%'inin 6. ayda emzirmeyi bıraktığı, 62.4%'ünün ilk 6 ay sadece anne sütü aldığı ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı belirlendi ($p<.05$).

İstenmiş ve planlanmış gebeliğe sahip olanların gebelik mutluluğu puan ortalamasının, diğer gebelik niyeti alt gruplarına göre daha yüksek olduğu (9.27 ± 1.20) ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu bulundu ($p<.05$). İstenmiş ve planlanmış gebeliğe sahip olanların 82.4%'ünün ÇÇOYÖ maruziyetinin olmadığı ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu belirlendi ($p<.05$) (Tablo 1).

Tablo 1. Çalışma Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	Total n=216 n(%) veya Ort(SS)	İstenmiş/ planlanmış n=125 n(%)veya Ort(SS)	İstenmiş/ planlanmamış n=59 n(%)veya Ort(SS)	İstenmemiş/ planlanmamış n=32 n(%)veya Ort(SS)	ANOVA veya Ki-kare
Yaş	28.52(5.37)	28.50(5.30)	27.91(5.6)	29.71(5.10)	F=1.17 p=0.311
Eğitim					X ² =2.21 p=0.330
Lise ve Altı	96(44.4%)	52(41.6%)	26(44.1%)	18(56.3%)	
Lise üstü	120(55.6%)	73(58.4%)	33(55.9%)	14(43.8%)	
Aile tipi					X ² =6.73 p=0.034
Çekirdek	197(91.2%)	118(94.4%)	49(83.1%)	30(93.8%)	
Geniş	19(8.8%)	7(5.6%)	10(16.9%)	2(6.3%)	
Gelir durumu					X ² =6.43 p=0.169
Düşük	24(11.1%)	10(8.0%)	7(11.9%)	7(21.9%)	
Orta	182(84.3%)	108(86.4%)	49(83.1%)	25(78.1%)	
Yüksek	10(4.6%)	7(5.6%)	3(5.1%)	0(0.0%)	
Çalışma durumu					X ² =0.90

Çalışıyor	55(18.8%)	33(26.4%)	16(27.1%)	6(18.8%)	p=0.637
Çalışmıyor	26(81.3%)	92(73.6%)	43(72.9%)	26(81.3%)	
Düşük/Kürtaaj durumu					
Evet	50(23.1%)	24(19.2%)	15(25.4%)	11(34.4%)	X ² =3.53
Hayır	166(76.9%)	101(80.8%)	44(74.6%)	21(65.6%)	p=.0.171
Parite					
0	101(46.8%)	74(59.2%)	22(37.3%)	5(15.6%)	X ² =32.62
1	68(31.5%)	35(28.0%)	23(39.0%)	10(31.3%)	p=0.000
2 ve üzeri	47(21.8%)	16(12.8%)	14(23.7%)	17(53.1%)	
Doğum şekli					
Vajinal	114(52.8%)	72(57.6%)	24(40.7%)	18(56.3%)	X ² =4.78
Sezeryan	102(47.2%)	53(42.4%)	35(59.3%)	14(43.8%)	p=0.091
İlk emzirme zamanı					
İlk 30 dakika içinde	116(53.7%)	69(55.2%)	23(39.0%)	24(75.0%)	X ² =14.04
İlk 1 saat içinde	56(25.9%)	34(27.2%)	19(32.2%)	3(9.4%)	p=0.029
2. saatte	35(16.2%)	16(12.8%)	15(25.4%)	4(12.5%)	
Hiç emzirmedim	9(4.2%)	6(4.8%)	2(3.4%)	1(3.1%)	
Şu anki beslenme şekli					
Sadece anne sütü	20(9.3%)	8(6.4%)	6(10.2%)	6(18.8%)	X ² =6.33
Anne sütü ağırlıklı +mama	124(57.4%)	78(62.4%)	39(50.8%)	16(50.0%)	p=0.465
Mama ağırlıklı+anne sütü	72(33.3%)	39(31.2%)	23(39.0%)	10(31.3%)	
Emzirmeyi bırakma haftası					
0-4. haftalarında	10(4.6%)	7(5.6%)	2(3.4%)	1(3.1%)	
5-12. haftalarında	10(4.6%)	2(1.6%)	4(6.8%)	4(12.5%)	
13-16. haftalarında	13(6.0%)	7(5.6%)	4(6.8%)	2(6.3%)	X ² =9.67
17-24. haftalarında	15(6.9%)	11(8.8%)	3(5.1%)	1(3.1%)	p=0.289
Emzirmeye devam ettiğini bildirenler	168(77.8%)	98(78.4%)	46(78.0%)	24(75.0%)	
Tek başına anne sütü alma süresi					
Hiç emzirmemiş	13(6%)	7(5.6%)	3(5.1%)	3(9.4%)	
İlk 1 Ay	10(4.6%)	5(4.0%)	4(6.8%)	1(3.1%)	
2 Ay	4(1.9%)	1(0.8%)	1(1.7%)	2(6.3%)	X ² =9.19
3 Ay	9(4.2%)	3(2.4%)	4(6.8%)	2(6.3%)	p=0.686
4 Ay	15(6.9%)	8(6.4%)	5(8.5%)	2(6.3%)	
5 Ay	36(16.7%)	23(18.4%)	8(13.6%)	5(15.6%)	
6 Ay	129(59.7%)	78(62.4%)	34(57.6%)	17(53.1%)	
Emzirmeye ne kadar süre devam etmek istediği					
İlk 12 Ay	14(6.5%)	10(8.0%)	4(5.1%)	1(3.1%)	X ² =4.40
İlk 24 ay	143(66.2%)	84(67.2%)	38(64.4%)	21(65.6%)	p=0.623
Gebelik mutluluğu					
	8.30(2.42)	9.27(1.20)	8.10(1.94)	4.90(3.49)	F=67.03
					p=0.000
ÇÇOYÖ					
	0.46(1.18)	0.41(1.29)	0.37(0.94)	0.81(1.06)	F=1.68
					p=0.188
ÇÇOYÖ kategorileri					
0 ÇÇOYÖ	159(73.6%)	103(82.4%)	47(79.7%)	9(28.1%)	X ² =40.16
≥1 ÇÇOYÖ	57(26.4%)	22(17.6%)	12(20.4%)	23(71.9%)	p=0.000

ÇÇOYÖ: Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği Türkçe Formu, Ort: Ortalama, SS: Standart sapma

Gebelik niyeti ile gebelik mutluluğu arasında pozitif yönde ($r=.597$; $p<0.000$), ÇÇOYÖ kategorik puanları ($r=-.372$; $p<0.000$), aile tipi ($r=-.071$; $p<0.000$), parite ($r=-.373$; $p<0.000$), arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu belirlendi. Buna göre gebeliğini istemeyen/planlanmamış katılımcıların gebelik mutluluğunun daha az olduğu, çocukluk çağı olumsuz yaşantılara daha fazla maruz kaldığı söylenebilir. Gebelik niyeti ile ilk emzirme zamanı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlendi.

Tablo 2. Bazı Demografik Değişkenler ile Temel Değişkenler Arasındaki İlişki

		Gebelik niyeti	Gebelik mutluluğu	ÇÇOYÖ	Aile tipi	Parite	İlk emzirme zamanı
Gebelik niyeti	r	1	.597**	-.372**	-.071	-.373**	.029
	P		.000	.000	.301	.000	.668

** İki değişken arasında anlamlı pozitif yönlü bir ilişki vardır.

ÇÇOYÖ: Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği Türkçe Formu

TARTIŞMA

Gebelik niyeti ile çocukluk çağı sıkıntıları, gebelik mutluluğu ve emzirme davranışı arasındaki ilişkinin belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada istenmiş ve planlanmış gebeliğe sahip olanların gebelik mutluluğu puan ortalamasının daha yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. İstenmiş ve planlanmış gebeliğe sahip olanların (82.4%) ÇÇOYÖ maruziyetinin olmadığı, gebelik niyeti ile ilk emzirme zamanı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

Gebelik niyeti, çift ya da bireyin çocuk sahibi olma isteğini, planlanmasını, zamanlanmasını ve doğurganlık arzusunu ifade etmektedir (Buran ve Çankaya, 2023; Erato ve vd., 2024). Gebelik niyeti, sosyal, ekonomik ve psikolojik değişkenleri doğurganlıkla ilişkilendirir bu nedenle kadınların özelliklerine (yaş, medeni durum, parite, eğitim düzeyi, ilişki ağları ve ekonomik durum) bağlıdır (Buran ve Çankaya, 2023). Gebelik niyeti; kadının gebelik, doğum ve doğum sonrası boyunca, anne ve bebek sağlığı üzerinde çok önemli bir rol oynar (Jespersen vd., 2023). İsteyerek gebe kalan kadınların; daha fazla doğum öncesi bakım aldığı, annelik rolü kazanımını, annelik davranışlarını ve sağlıklı yaşam tarzını büyük ölçüde etkilediği, sigara, alkol kullanım olasılığını azalttığı, gebelikte mutluluk düzeylerini arttırdığı belirtilmiştir (Dündar, 2021; Gençer ve Ejder Apay, 2020; Jespersen vd., 2023). Çalışmamızda istenmiş ve planlanmış gebeliğe sahip olanların gebelik mutluluğu puan ortalamasının daha yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. Ayrıca istenmiş ve planlanmış gebeliğe sahip olanların (82.4%) ÇÇOYÖ maruziyetinin düşük olduğu görülmüştür. Erato ve arkadaşlarının (2024), Testa ve arkadaşlarının (2021) yaptığı çalışmada çocukluk çağı olumsuz yaşantılara maruz kalmanın, istenmeyen gebelik riskini artırdığı belirtilmektedir (Erato vd., 2024; Testa, Jackson, Ganson ve Nagata, 2021). Yapılan çalışmalar, bulgumuzu destekler niteliktedir.

Sahip olunan bebeğin istenen bir gebelik sonucu dünyaya gelmiş olması, doğum sonrası erken dönemde emzirmenin başlatılma olasılığını yükseltmektedir. Bunun nedeni, ebeveynlerin isteyerek ve planlayarak sahip oldukları bebeklerinin sağlıklı olması için her konuda daha istekli olmalarıdır (Dündar, 2021; Sen vd., 2020). Çalışmamıza katılan kadınların

çoğunluğunun gebeliklerini istemeleri ve planlamaları, doğum sonrası ilk yarım saat içinde emzirmeye başlamaları, emzirme davranışının desteklenmesi bakımından olumlu bir bulgudur, yukarıdaki literatürü destekler niteliktedir.

Çalışmada gebelik niyeti ile gebelik mutluluğu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. İsteyerek yapılan şeyler mutluluk vermektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde isteyerek gebe kalmak ta mutluluk verebilir (Gençer ve Ejder Apay, 2020). Gebeliği planlı olanların, istedikleri bebeğe sahip olmaları ve gebeliğe hazır olmaları mutluluk düzeylerini arttırabilmektedir (Kurt ve Özkan, 2022). Erato ve arkadaşlarının (2024) yaptığı çalışmada gebelik mutluluğunun, istenen/planlanmış, istenmiş/planlanmış gebeliklerle pozitif yönde ilişkili olduğu ve istemeyen/planlanmamış gebeliklerle negatif yönlü ilişkili olduğu bulunmuştur (Erato vd., 2024). Çalışmamızda da gebeliğini istemeyen/planlanmamış katılımcıların gebelik mutluluğunun daha az olduğu görülmektedir. Aiken ve arkadaşlarının (2015) yaptığı çalışmada da gebelik niyetinin, güçlü bir şekilde mutlulukla ilişkili olduğu görülmüştür (Aiken, Dillaway ve Mevs-Korff, 2015). Tyrlık ve arkadaşlarının (2013) çalışmasında ise, istenen gebeliğe sahip olduklarında çok mutlu oldukları bildirilmiştir (Tyrlık, Konecny ve Kukla, 2013). Yani gebe kalma niyeti, gebelikteki mutluluğu etkilemektedir (Manze, Romero, De, Hartnett & Roberts, 2021). Yapılan çalışmalar bulgumuzu destekler niteliktedir.

Çalışmada gebelik niyeti ile aile tipi, parite arasında negatif yönde, anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Fazla gebelik sayısına sahip olmak kadın için yıpratıcı olabilmektedir. Ayrıca haneye yeni bir üyenin katılması, kadına yeni sorumluluklar yükleyebileceği ve ekonomik yük getirebileceği için gebenin gebelik niyetinin azalmasına neden olabilmektedir. Yapılan çalışmalarda kadınlarda gebelik sayısı arttıkça gebelik niyetinin azaldığı belirtilmektedir (Estrada vd., 2018; Gençer ve Ejder Apay, 2020; Theme-Filha vd., 2016).

Çalışmada gebelik niyeti ile ÇÇÖYÖ kategorik puanları arasında negatif yönde, anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre gebeliğini istemeyen/planlanmamış katılımcıların, çocukluk çağı olumsuz yaşantılara daha fazla maruz kaldığı söylenebilir. Olumsuz çocukluk çağı olumsuz yaşantılarına maruz kalan gebelerin; istemeyen gebeliğe sahip olma, anksiyete ve depresyon yaşama olasılıklarının daha yüksek olduğu ve beraberinde birçok fiziksel ve zihinsel sağlık sorunlarını getireceği belirtilmektedir (Racine vd., 2022; Roubinov, Luecken, Curci, Somers ve Winstone, 2021; Young-Wolff vd., 2021). Yapılan bir çalışmada istemeyen gebeliklere sahip ve yüksek ÇÇÖYÖ puanları olan kadınlar, istenen gebeliklere sahip ve düşük ÇÇÖYÖ puanları olan kadınlarla karşılaştırıldığında en düşük gebelik mutluluğuna sahip olduğu görülmüştür (Erato vd., 2024). Yapılan farklı çalışmalarda, ÇÇÖYÖ maruziyetinde,

istenmeyen gebelik olasılığının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Hall vd., 2019; Young-Wolff vd., 2021). Bu durum gebelik niyetinin ve çocuklukta yaşanan olumsuzluklara maruz kalmanın, gebelik mutluluğunun belirgin belirleyicileri olduğunu ortaya koymaktadır (Erato vd., 2024).

SONUÇ

Bu çalışma, gebelik niyetinin, gebelik mutluluğunu arttırarak iyilik hallerini olumlu yönde etkilerken, gebeliğini istemeyen/planlanmayan katılımcıların gebelik mutluluğunun daha az olduğunu ve daha çok çocukluk çağı olumsuz yaşantılarına maruz kaldığını ortaya koymuştur. Gebelik niyeti ile ilk emzirme zamanı arasında ise herhangi bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

Gebelik dönemi, kadın yaşamının özel dönemlerinden biridir. Gebelikte risk faktörlerinin tanımlanabilmesi ve gerekli olan fiziksel ve psikolojik ebelik yaklaşımlarının uygulanması oldukça önemlidir. Bu nedenle gebelerin olumsuz çocukluk çağı deneyimleri açısından taranması ve risk grubundaki gebelerin tespit edilmesi, gebelerin iyilik hallerinin belirlenmesi, istenmeyen gebeliklerin önlenmesi ve buna yönelik danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi ve bu taramaların standart doğum öncesi bakımın bir parçası olarak ele alınması önerilebilir.

Teşekkür

Çalışmamıza katılmayı kabul eden gebelere teşekkür ederiz.

Not

Çalışma 7. Uluslararası Gebelik Doğum Lohusalık Kongresinde 25-28 Nisan 2024 tarihinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR

- Aiken, A. R., Dillaway, C. & Mevs-Korff, N. (2015). A blessing I can't afford: factors underlying the paradox of happiness about unintended pregnancy. *Social Science & Medicine*, 132, 149-155. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2015.03.038>
- Bearak, J. M., Popinchalk, A., Beavin, C., Ganatra, B., Moller, A. B., Tunçalp, Ö. & Alkema, L. (2022). Country-specific estimates of unintended pregnancy and abortion incidence: a global comparative analysis of levels in 2015–2019. *BMJ Global Health*, 7(3), e007151.
- Bearak, J., Popinchalk, A., Ganatra, B., Moller, A. B., Tunçalp, Ö., Beavin, C., ... Alkema, L. (2020). Unintended pregnancy and abortion by income, region, and the legal status of abortion: estimates from a comprehensive model for 1990–2019. *The Lancet Global Health*, 8(9), e1152-e1161. [https://doi.org/10.1016/S2214-109X\(20\)30315-6](https://doi.org/10.1016/S2214-109X(20)30315-6)
- Buran, G. ve Çankaya, S. (2023). Çocuk sahibi olmayı planlayan kadınların doğurganlık niyetleri, doğum ve COVID-19 korkuları arasındaki ilişki. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(2), 372-379. <https://doi.org/10.53424/balikesirsbd.1069474>

- Downey, C. & Crummy, A. (2022). The impact of childhood trauma on children's wellbeing and adult behavior. *European Journal of Trauma & Dissociation*, 6(1), 100237. <https://doi.org/10.1016/j.ejtd.2021.100237>
- Dündar, T. (2021). Emzirmeyi etkileyen faktörler. Özsoy S, (Editör). *Emzirme ve Anne Sütü ile Beslemede Danışmanlık/Güncel Yaklaşımlar* (s.59-65). Ankara: Türkiye Klinikleri.
- Erato, G., Shreffler, K. M., Ciciolla, L., Quigley, A. & Addante, S. (2024). Maternal childhood adversity and pregnancy intentions as predictors of pregnancy happiness. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 42(2), 180-193. <https://doi.org/10.1080/02646838.2022.2097208>
- Estrada, F., Suárez-López, L., Hubert, C., Allen-Leigh, B., Campero, L. Ve Cruz-Jimenez, L. (2018). Factors associated with pregnancy desire among adolescent women in five Latin American countries: a multilevel analysis. *BJOG: An International Journal of Obstetrics & Gynaecology*, 125(10), 1330-1336. <https://doi.org/10.1111/1471-0528.15319>.
- Gençer, E. ve Ejder Apay, S. (2020). Gebeliğin istenme durumu öznel mutluluğu etkiler mi?. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 11(2), 88-97. <https://doi.org/10.14744/phd.2019.63496>
- Gündüz, A., Yaşar, A. B., Gündoğmuş, İ., Savran, C. ve Konuk, E. (2018). Çocukluk çağı olumsuz yaşantılar ölçeği türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(1), 68-75.
- Hall, K. S., Beauregard, J. L., Rentmeester, S. T., Livingston, M. & Harris, K. M. (2019). Adverse life experiences and risk of unintended pregnancy in adolescence and early adulthood: Implications for toxic stress and reproductive health. *SSM-Population Health*, 7, 100344. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2018.100344>
- Jespersen J. E., Quigley, A. N. ve Shreffler, K. M. (2023). Pregnancy intendedness and happiness as predictors of maternal-foetal bonding: evidence for mediation. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 1-11. <https://doi.org/10.1080/02646838.2023.2188080>
- Klann, E. M. ve Wong, Y. J. (2020). A pregnancy decision-making model: psychological, relational, and cultural factors affecting unintended pregnancy. *Psychology of Women Quarterly*, 44(2), 170-186. <https://doi.org/10.1177/0361684320904321>
- Kurt, N. ve Özkan, H. (2022). Annelerin annelik rolü ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi: Tanımlayıcı çalışma. *Türkiye Klinikleri J Health Sci*, 7(3), 769-79. <https://doi.org/10.5336/healthsci.2022-88880>
- Lotto, C. R., Altafim, E. R. P. Linhares, M. B. M. (2023). Maternal history of childhood adversities and later negative parenting: A systematic review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 24(2), 662-683. <https://doi.org/10.1177/152483802110360>
- Manze, M. G., Romero, D. R., De, P., Hartnett, J. & Roberts, L. (2021). The association of pregnancy control, emotions, and beliefs with pregnancy desires: a new perspective on pregnancy intentions. *PloS one*, 16(3), e0249032. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0249032>
- Racine, N., Devereaux, C., Cooke, J.E., Eirich, R., Zhu, J. & Madigan, S. (2021). Adverse childhood experiences and maternal anxiety and depression: a meta-analysis. *BMC Psychiatry*, 11;21(1), 28.
- Roubinov, D.S., Luecken, L.J., Curci, S.G., Somers, J. A. & Winstone, L.K. (2021). A prenatal programming perspective on the intergenerational transmission of maternal adverse childhood experiences to offspring health problems. *The American Psychologist*, 76(2), 337-349.
- Sen, K. K., Mallick, T. S. & Bari, W. (2020). Gender inequality in early initiation of breastfeeding in Bangladesh: a trend analysis. *International Breastfeeding Journal*, 15, 1-11. <https://doi.org/10.1186/s13006-020-00259-y>
- Shreffler, K. M., Spierling, T. N., Jespersen, J. E. & Tiemeyer, S. (2021). Pregnancy intendedness, maternal-fetal bonding, and postnatal maternal-infant bonding. *Infant Mental Health Journal*, 42(3), 362-373. <https://doi.org/10.1002/imhj.21919>

- Taşkın, L. (2020). *Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği*. (16. Baskı) Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Testa, A., Jackson, D. B., Ganson, K. T. ve Nagata, J. M. (2021). Maternal adverse childhood experiences and pregnancy intentions. *Annals of Epidemiology*, 64, 47-52. <https://doi.org/10.1016/j.annepidem.2021.09.011>
- Theme-Filha, M. M., Baldisserotto, M. L., Fraga, A. C. S. A., Ayers, S., da Gama, S. G. N. ve Leal, M. D. C. (2016). Factors associated with unintended pregnancy in Brazil: cross-sectional results from the Birth in Brazil National Survey, 2011/2012. *Reproductive Health*, 13, 235-243. <https://doi.org/10.1186/s12978-016-0227-8>
- Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması (TNSA). 2018 Ana Raporu. 15 Nisan 2024 tarihinde chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://www.sck.gov.tr/wp-content/uploads/2020/08/TNSA2018_ana_Rapor.pdf adresinden erişildi.
- Tyrlik, M., Konecny, S. ve Kukla, L. (2013). Predictors of pregnancy-related emotions. *Journal of Clinical Medicine Research*, 5(2), 112. <https://doi.org/10.4021/jocmr1246e>
- Young-Wolff, K. C., Wei, J., Varnado, N., Rios, N., Staunton, M. ve Watson, C. (2021). Adverse childhood experiences and pregnancy intentions among pregnant women seeking prenatal care. *Women's Health Issues*, 31(2), 100-106. <https://doi.org/10.1016/j.whi.2020.08.012>